

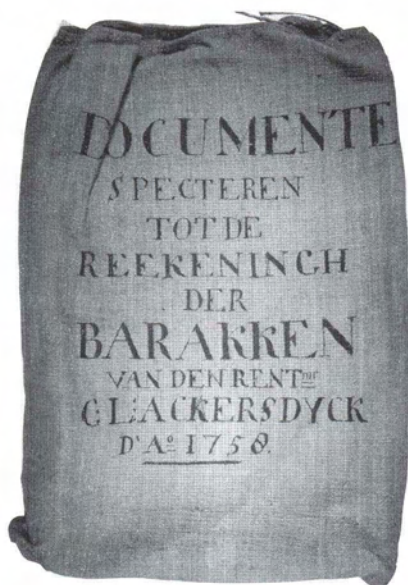
Dukaten, daalders en duiten

In 1697 leverde meester Nicolaas Smits, tingieter, lood aan de Lutherse kerk en schreef daarvoor een rekening van 41 gulden uit. Zijn vrouw mocht, zoals vaker voorkwam, het geld ophalen. Ze ging met de rekening naar het huis van hoefsmid meester Jurriën Koning, een van de Lutherse ouderlingen. Deze betaalde met 14 daalders, een zware zilveren, veel gebruikte munt. Thuiskomend liet zij haar man de geldstukken zien, waarop deze vond dat de daalders er nogal rond uitzagen. Na enig kijken, wrijven, likken en tasten waren ze het erover eens dat dit geld er verdacht uitzag. Besloten werd een andere deskundige, zilversmid Somers, te consulteren. Diens oordeel stond al gauw vast: het geld was vals. Ook andere Bosschenaren was het opgevallen dat de geldstukken er zo blauw uitzagen en dat ze na met zout geschuurd te zijn wit werden. Een huiszoeking bij meester Koning op de Vughterstraat bracht duidelijkheid. Boven bij hem op zolder vond de schout een kleine gemetselde oven, een ijzeren instrument, een goudgewicht, koper en andere loodachtige stoffen, potaarde, zand en smeltkroezen, kortom een volledig uitgeruste werkplaats voor de vervaardiging van valse munten. Vermoedelijk bestonden zij uit een legering van koper en lood. De valsemunter bleek een zekere Sleyter te zijn uit Nassau-Weilburg die bij kleermaker Struys Achter het Wild Varken op kamers woonde. De vader van Sleyter was ook al een beruchte valsemunter en zo te zien was de appel dus dichtbij de boom gevallen.¹

Valsemunterij was een *crimen capitale*. Voor deze lieden was traditioneel de straf gereserveerd om levend in de kokende olie te worden geworpen, maar wij konden

niet achterhalen of dit in 's-Hertogenbosch ook is gebeurd. Wel blijkt uit dit en andere dossiers dat er in die tijd in stad en Meierij van Den Bosch vals geld, vooral daalders, in omloop waren. Zeker zo interessant is dat de bevolking, niet alleen in de stad maar ook daarbuiten wantrouwend was en de geldstukken goed bekeek, ook als ze afkomstig waren van een stadgenoot. Specialisten goten de valse munten (daarom waren ze zo rond), stadgenoten daarentegen brachten ze in omloop, waarbij trouwens niet duidelijk wordt uit het onvolledige procesdossier of meester Koning wist wat hij deed. Hij was in elk geval verdachte. 's-Hertogenbosch heeft tussen 1576 en 1624 een eigen muntslag gehad. Deze lag aan de Postelstraat en was gespecialiseerd in klein geld. In de stad zijn ook

In het Stadsarchief worden honderden jutezakken met opschrift bewaard waarin de boekhouders van de stad hun papieren bewaarden. In de afgebeelde zak bevonden zich de kwitanties van rentmeester C.L. Ackersdyck over de Barakken (de militaire onderkomens) over het boekjaar 1758. (Oud Stadsarchief nr. 9638)

munten gevonden. In januari 1998 vonden archeologen Achter het Wild Varken een pot met honderden zilveren munten die kort na 1300 in de grond was gestopt en nooit meer op was gehaald.

Bijna alle publicaties over geld hanteren een numismatische of een economische invalshoek.

In het komend najaar verschijnt er van de hand van Ton Kappelhof een boek over de geschiedenis van het geld gezien vanuit een sociaal-culturele invalshoek. Deze leidt tot een heel andere, veel bredere kijk op geld en krediet. Geld was veel meer dan alleen maar een betaalmiddel. De eerste munten die in onze streken werden gebruikt, de zogenaamde *Celtic coins*, dienden zelfs helemaal niet om rekeningen te vereffenen, maar om relatienetwerken op te bouwen en in stand te houden. Zowel munten als bankbiljetten als pinpassen bevatten ook een boodschap, bijvoorbeeld wie er aan de macht was en in welk teken de staat of de vorst wenste te opereren. 's-Hertogenbosch staat in dit boek centraal, maar de rest van Brabant en gebieden daarbuiten zoals Holland en Friesland komen ook aan bod. Voor de geschiedenis van de munt aan de Postelstraat werd archiefonderzoek verricht op het Algemeen Rijksarchief te Brussel. De beeldredactie was in handen van Vibeke Kingma.

De schrijver werkte van 1975 tot 1999 als historicus en archivaris in 's-Hertogenbosch. Hij heeft zich al die tijd en ook nu nog beziggehouden met dit en verwante onderwerpen zoals belastingheffing en exploitatie van grootgrondbezit. In 1999 won hij de eerste historische prijs van Noord-Brabant.

Noot

¹ Stadsarchief 's-Hertogenbosch, Archief Schepenbank 's-Hertogenbosch, Toegang Dataschurk, dossier 82-4.